

Horen zorgprofessionals geïnformeerd te zijn over de klimaatcrisis en de gevolgen ervan voor gezondheid?

Mijn puberdochter maakt zich zorgen over de toekomst van de planeet. Ze doet wat ze kan om het tij te keren en eet vegetarisch (liefst veganistisch), denkt circulair en koopt haar kleding meestal tweedehands, is niet van plan om te gaan vliegen en laat haar stem horen op de A12. Ze informeert zich via podcasts en boeken. Op de hoogte zijn van hoe de aarde eraan toe is maakt het er voor haar niet eenvoudiger op. Gevoelens van woede en machteloosheid overheersen als ze ziet hoe overheden en bedrijven de klimaatcrisis weinig voortvarend aanpakken. Ze staat hierin niet alleen (De Beus, 2024).

Volgens een commissie van het medische tijdschrift *The Lancet* maakt mijn dochter zich terecht zorgen. Het rapport dat deze commissie alweer een decennium geleden publiceerde maakt kristalhelder dat de gezondheid van de planeet, en daarmee samenhangend onze gezondheid, ernstig bedreigd worden (Whitmee et al, 2015). Klimaatverandering, schade aan ecosystemen en een afname van biodiversiteit veroorzaken een toename van hittegolven, overstromingen, watertekorten, dreigende infectieziekten, gezondheidsverschillen en zo voort. De klimaatcrisis leidt volgens de *Lancet*-commissie tot drie typen van uitdagingen. De crisis vraagt allereerst om conceptueel omdenken. Vooruitgang vooral baseren op economische groei in de vorm van een toenemend bruto binnenlands product is onverstandig. Dit type denken houdt weinig rekening met milieu, met gezondheid van mensen en met onrechtvaardige gevolgen voor bijvoorbeeld ontwikkelingslanden. Het instrumentele paradigma van beheersing zou vervangen moeten worden door een paradigma van verantwoordelijkheid voor de planeet (Morrow, 2019). Ten tweede

is er sprake van een falen ten aanzien van kennis. Er is behoefte aan inter- en transdisciplinair onderzoek om sociale en omgevingsfactoren die leiden tot een slechte gezondheid beter te begrijpen. Dergelijke kennis helpt om goed onderbouwde besluiten te kunnen nemen over hoe om te gaan met de complexiteit van de klimaatcrisis. Tot slot is er sprake van een schrijnend gebrek aan actie aan de kant van overheden en andere beleidsmakers. Een adequate respons op de crisis komt tergend traag op gang.

De *Lancet*-commissie benadrukt dat zorgprofessionals een sleutelrol kunnen spelen in het bevorderen van planetaire gezondheid. Vanuit hun positie van vertrouwen kunnen professionals in de zorg burgers en patiënten wijzen op de gevaren van klimaatverandering voor de gezondheid. Zij hebben deze rol in het verleden al vaker succesvol vervuld, bijvoorbeeld ten aanzien van de gevaren van tabak en het voorkomen van ernstig letsel door de invoering van autogordels en helmen. Mario Veen beargumenteert in dit nummer van het *Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek* dat zorgprofessionals een verantwoordelijkheid hebben in het vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid tegen klimaatdesinformatie. We spreken volgens Veen van desinformatie als verkeerde informatie over bijvoorbeeld de relatie tussen klimaat en gezondheid opzettelijk en met schadelijke bedoelingen verspreid wordt. Klimaatdesinformatie vormt een ernstige bedreiging voor de volksgezondheid, stelt hij.

Deze rol vraagt van zorgprofessionals om goed geïnformeerd te zijn over de gevaren en risico's van mondiale klimaatverandering. Is dat ondoenlijk? Mijn puberdochter slaagt hier zonder al te veel moeite in, waarom zouden

zorgprofessionals dat niet kunnen? Bovendien, zorgprofessionals werken veelal 'evidence-based' en Veen maakt duidelijk dat klimaatdesinformatie informatie is die in tegenspraak is met wetenschappelijke bevindingen uit de klimaatwetenschap. Veen zet uiteen dat er in ethisch opzicht verschillende redenen zijn waarom zorgprofessionals het vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid tegen klimaatdesinformatie tot hun professionele verantwoordelijkheid moeten rekenen.

De Nederlandse artseneed spreekt over de belofte gezondheid te bevorderen, patiënten goed in te lichten en over de arts' verantwoordelijkheid voor de samenleving. Maatschappelijk handelen of gezondheidsbevorderaar vormt een integraal onderdeel van de competenties van Nederlandse artsen en verpleegkundigen (cf. Canmeds). Geïnformeerd zijn over de klimaatcrisis en desinformatie daarover tegengaan horen daar mijn inziens vanzelfsprekend bij.

Gert Olthuis

Hoofdredactie.tge@gmail.com

Literatuur

- De Beus A. Ik ben een jongere met klimaatangst, en ik voel mij niet begrepen. *Trouw*, 22 maart 2024.
- Morrow K. The fragility of climate, human responsibility and finding the impetus to act decisively – investigating the potential of the ethics of care. In: Jordi Jaria-Manzano and Susana Borrás (eds). *Research Handbook on Global Climate Constitutionalism*. ElgarOnline, 2019. (<https://doi.org/10.4337/9781788115810>)
- Whitmee S, et al. Safeguarding human health in the Anthropocene epoch: report of The Rockefeller Foundation–Lancet Commission on planetary health. *Lancet* 2015; 386: 1973–2028.